

Tahar Ben Jelloun: 'Yemma' Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam 2009. ISBN 9789023440550 (Alzheimer/Dementie/PO/AG) Zie ook www.debezigebij.nl
vert. van : 'Sur ma mere'

Soort boek/ ziekte/ stijl:

Autobiografische roman van 272 pagina's, waarin Tahar Ben Jelloun (1944), schrijver, filosoof en psycholoog, beschrijft hoe hij van zijn moeder afscheid nam, die de ziekte van Alzheimer had. Hij beschrijft hoe zij met deze ziekte die langzaam maar zeker steeds meer grip op haar kreeg. Normaliter zou de zorg voor moeder, volgens een Arabische cultuur door een dochter worden uitgevoerd. Haar dochter is echter depressief geworden na het plotse overlijden van haar man, en de schoondochters willen het niet doen. Dus is een optie: ofwel een verpleegtehuis of wel de betaalde hulp van een kennis. Die laatste keuze wordt het en Jelloun beschrijft hoe zijn moeder met de verzorgster omging. Deze verzorgster is nu niet de zachtzinnigheid in persoon, maar het is ook niet makkelijk om iemand die incontinent en volledig hulpbehoevend is en ook nog constant wartaal uitkraamt, vierentwintig uur op vierentwintig uur én accuraat én met een engelengeduld te moeten omringen. Daarnaast beschrijft hij ook hoe ze in Medina leefde, dus het is een portret vanaf haar jeugd tot haar sterven, waarbij ingegaan wordt op drie huwelijken en ook de auteur zelf in beeld komt.

Over de schrijver:

Tahar Ben Jelloun (Fez, 1944) is een Marokkaanse romanschrijver, dichter en essayist. Ben Jelloun zat op het Franse lyceum van Tanger tot zijn 18e jaar. Vervolgens studeerde hij Filosofie aan de Universiteit Mohammed-V in Rabat en was filosofiedocent in Tétouan, daarna in Casablanca. Sinds 1971 woont en werkt hij in Frankrijk, waar hij ook de studie Psychologie oppakte, in 1975 een doctoraat behaalde in de sociale psychiatrie, waar hij binnen ging werken. Jelloun schrijft in het Frans, hoewel het Arabisch zijn moedertaal is. Hij schreef diverse romans, voor diverse tijdschriften en kranten, waaronder Le Monde. Tahar Ben Jelloun woont in Parijs met vrouw en vier kinderen. Hij wordt vaak gevraagd voor lezingen op Marokkaanse en Franse scholen en universiteiten.

Korte beschrijving:

Cover: 'In het aangrijpende Yemma neemt Tahar Ben Jelloun afscheid van zijn moeder, die aan alzheimer lijdt. Met oneindige tederheid en diep respect beschrijft hij haar heldere momenten, waarin zij hem openhartig vertelt over het leven in de oude medina in de jaren dertig en veertig en over haar drie huwelijken. Maar hij gaat ook in op zijn moeders lichamelijke achteruitgang, haar haat-liefde verhouding met haar verzorgster en haar steeds groter wordende vervreemding van de werkelijkheid, bijvoorbeeld wanneer zij op een dag een feestmaal wil aanrichten voor haar overleden echtgenoten.'

Yemma is een schitterende, ontroerende autobiografische roman van Tahar Ben Jelloun, de belangrijkste schrijver van de Maghreb.

In Yemma heeft de Marokkaanse schrijver Tahar Ben Jelloun een kroniek geschreven over de aftakeling van zijn moeder, die aan alzheimer leed. Tegelijkertijd schetst hij een liefdevol portret van deze analfabete moeder én benut hij de gelegenheid om tussen de bedrijven door een inkijkje te geven in de Marokkaanse cultuur, die ook hem heeft gevoed.

Wat viel op:

Een goed geschreven, prachtig ontroerend boek. Zie ook de recensies hieronder. Veel behartenswaardige zaken die gaan over een geliefde persoon die aftakelt en 'kwijt' raakt.

Wat hij zegt over verveling en klaagzucht.

Citaat:

Pag.7: 'Mijn moeder gaat terug naar mijn kindertijd. Haar geheugen is ondersteboven gekeerd, op de natte vloer uiteengevallen. Tijd en werkelijkheid kunnen niet meer met elkaar overweg. Ze laat zich meeslepen door emoties die weer naar boven komen.'

Pag.14: 'Het lichaam van mijn moeder schrompelt steeds meer ineen. Ze is klein. Een klein, smartelijk hoopje botten.(...) Ze heeft de oproep tot gebed herkend in het getjilp van een mus.'

Pag.19: 'Gisteren was ze weer helemaal bij de les; ze kwam terug op alle onsamenhangende dingen die ze me had gezegd: (...)'

Pag.81: 'Ze heeft haar dochter de hele dag 'yemma' genoemd.'

Pag.86: 'Ik observeer haar en probeer mijn verdriet te verdringen, Mijn moeder is aan het weggaan. Ze sterft een beetje.'

Pag.89: 'Mijn moeder is ook 'zeurderig' en wispelturig geworden. De ziekte, de verveling en de eenzaamheid hebben haar slechte neigingen bevorderd.'

Pag.127: 'Telkens als mijn moeder zich verveeld, praat ze over haar begrafenis; dat houdt haar bezig, dat stelt haar gerust...'

Pag.204: 'Mijn moeder ruikt vies. Ze ruikt naar poep. Ze heeft het in haar bed gedaan en weet het niet. Zij, zo elegant, zo mooi, met zo veel zorg voor de hygiëne... Ze is zichzelf niet meer. Ze herinnert zich niet meer wie ze was. Ze zou haar toestand waar ze zich niet meer van bewust is, afschuwelijk hebben gevonden.'

Pag.216: 'Mijn bezoeken worden steeds korter. Nog niet zo lang geleden ging ik naast mijn moeder zitten, hield haar hand vast en dan praatten we wat. Nu deins ik er zelf voor terug om naar haar gezondheid te vragen.'

Pag.221: 'Mijn moeder gaat helemaal op in haar herinneringen. Ze nemen alle ruimte in.'

Als ik haar zie, gebeurt er niets. Mijn moeder is zachtjes heengegaan. Ze praat niet meer over haar begrafenis, omdat ze denkt dat ze al dood en begraven is. Ze is al aan de andere kant. Ik heb verdriet en zeg niks.'

Pag.243: 'We zitten allemaal om haar heen. We denken allemaal hetzelfde. Haar ogen zijn gesloten, haar ademhaling gaat moeizaam.'

Recensies/Extra:

<http://iedereenleest.be/?BoekID=3518&ReviewID=6920>

Anne-Marie de Wachter: '(...) Toch weet de schrijver zijn liefde voor zijn moeder, zijn respect voor haar wondermooi te vertolken, zonder daarbij de pijnlijke dingen uit de weg te gaan. Dit is een boek dat (...) kan op vele niveaus een debat teweegbrengen en, nog veel belangrijker, begrip voor elkaar. Als we in deze tijden érgens nood aan hebben, dan daaraan.'

Gelezen: André Oyen: '(...) Met een immense tederheid en genegenheid beschrijft de wereldberoemde Frans-Marokkaanse schrijver Tahar Ben Jelloun in het boek Yemma de lichamelijke en geestelijke aftakeling gedurende de laatste levensjaren van zijn moeder. Vermits hij psychiater van opleiding is kan hij ook heel waarheidsgetrouw de hallucinaties die de ziekte van Alzheimer veroorzaakt tot in het kleinste detail beschrijven. Net zoals iedereen die een geliefd persoon door dementie ziet wegwijnen, heeft hij het psychisch en fysisch enorm moeilijk. Enerzijds zou hij voortdurend bij haar willen zijn maar anderzijds zou hij mijlenver van haar vandaan willen zijn om deze afgrijpselijke toestanden niet hoeven mee te maken. (...) Een adembenemend mooi boek.

<http://www.parool.nl/parool/nl/26/BOEKEN/article/detail/239728/2009/04/29/Tahar-Ben-Jelloun---Yemma.dhtml> "Met veel compassie beschrijft hij hoe zijn moeder door haar voortslepende ziekte zeurderig en wispelturig is geworden, bij vlagen vol wantrouwen tegenover haar verzorgster, maar hij wijt haar klaagzucht ook aan de verveling ('omdat ze niet kan lezen en schrijven'): 'Het is een manier om de dag door te komen, om iets te zeggen.' Diezelfde verveling, vermoedt hij, maakt haar praatzuchtig over het verleden, waarin ze ronddoelt als in een labirint van getroebleerde herinneringen. (...) Gelukkig is er ook nog de zoon, de schrijver, die zijn verbeelding loslaat op episodes uit haar leven waar ze niet over wil praten (haar liefdesleven) en daarnaast uit zijn eigen geheugen put om zo een monument op te richten voor een moeder die 'ongetuigd, maar niet onbeschaafd' was (...), En passant eert Ben Jelloun de liberale godsdienstige opvoeding die hij van zijn vader kreeg: (-) Zie maar wat je doet, er bestaat geen dwang in de islam, de profeet heeft gezegd: doe wat uw geweten u ingeeft.'

De mooiste momenten in Yemma (dat moeder of mama betekent) zitten in de fictieve reconstructies waarin Ben Jelloun zich voorstelt hoe het voor zijn moeder moet zijn geweest - bijvoorbeeld toen ze als vijftienjarig meisje werd uitgehuwelijkt aan een veel oudere man. (...). (ALLE LANSU)

<http://www.taharbenjelloun.org/>